

Сприйняття предметів та явищ дітьми, що мають порушення зору.

Оскільки об'єкти довкілля мають комплекс якостей та властивостей, у їх сприйнятті беруть відчуття різних видів. Один з аналізаторів, в залежності від умов життя та характеру діяльності, стає провідним, домінуючим. У людини формується той чи інший тип сприймання. Людина з нормальним зором має переважно зоровий тип сприймання і не виключає тактильний і слуховий типи. У незрячих домінуючими є **шкіряно-механічний і руховий аналізатори**, як основа дотикового сприймання. Це необхідна умова їх розвитку. У слабозорих дітей домінуючим залишається **різко обмежене зорове сприйняття**, а дотикове стає менш актуальним. Компенсаторна роль дотикового сприйняття тотально і парціально сліпих направлена на забезпечення потреб самостійної побутової діяльності, здійснення виробничих операцій, отримання інформації. Вона сприяє відшкодуванню ослаблених, недорозвинених, порушених або втрачених функцій за рахунок якісної перебудови або посиленого використання збережених функцій

При випаданні зорового аналізатора зі сфери відчуттів та сприйняття випадають сигнали, що інформують дитину про важливі властивості предметів та явищ.

Форма предмету відноситься до числа фізіологічно сильних компонентів предметних подразників та тісно пов'язана зі змістом. У формі діти знаходять якості, що характеризують предмет. Форма поділяється на геометричні фігури: круг, квадрат, трикутник, овал тощо. **Геометричними параметрами** форми є : розмір, кути поміж лінійними та пласкими елементами, прямолінійність та кривизна форми. Все це характеризує статику, динамічність, розмірність форми. Візуальне сприйняття елементів та геометричних параметрів формує образ предмету. За своїм змістом знайомство з формою предметів пов'язано з пошуковими, перцептивно – пізнавальними та логічними операціями різного характеру. Зорова система повинна бути такою, щоб могла виділяти відмінності не тільки межі між об'єктами, об'єктом та фоном, а й навчитися рухатися вздовж меж об'єктів. Це можливо виконати тільки за допомогою роботи зорового аналізатору, який ніби знову виділяє контур, і є необхідною умовою створення образу предмета.

На зорове сприйняття форми мають вплив розмір предмета, відстань до нього, освітлення, контраст поміж предметом та фоном тощо. Пізнання форми передбачає активацію сприйняття змісту, формування уявлень та

розвиток мислення. Зороводепривовані діти не мають можливості повноцінно користуватися зором, сприймати предмети за формою, кольором, у проєкціях, тож неповноцінність зорового сприйняття обумовлює неповноцінність розвитку мислення. Предмети, з якими стикається людина змінюють місцезрештування, об'єм, величину, колір тощо. І в експериментальних дослідженнях з незрячими та слабозорими дітьми чітко виявляються труднощі впізнавання об'єктів при зміні лише одного параметру, що свідчить про недостатню узагальненість уявлень образів у сліпих та слабозорих.

Розвиток та розширення знань та уявлень про навколишній світ у незрячих та слабозорих дітей забезпечують формування високого рівня пізнання. Вже в процесі тактильного сприйняття під час впізнавання предмету такі діти спираються на процеси порівняння. Для цього їм потрібно навчитися виділяти основні ознаки об'єкта чи групи об'єктів, відрізнити їх від несуттєвих, що притаманні кожному конкретному об'єкту.

Для досягнення мети дитина потребує від дорослого особливої уваги до показу варіативності несуттєвих ознак об'єктів та стабільності суттєвих ознак. Активна роль дорослого в розвитку незрячих та слабозорих дітей значно більша, ніж в житті дитини, що не має вад зору. Незрячі та слабозорі діти повинні бути спеціально навчені тому, чому діти, що мають нормальний зір, вчать самі. У зв'язку з цим, постає питання навчання дітей, що мають проблеми в розвитку зорового аналізатора, предметної діяльності та гри, бо все це є для них умовою розвитку психічних новоутворень.

Найпоширенішими основними особливостями сприйняття дійсності дошкільниками з порушеннями зорового аналізатору є: уповільненість сприйняття, звужений його об'єм, менша диференційованість, значні складнощі сприйняття сюжетних картин та пейзажів, слабка розрізнення виразу обличчя, відтінків кольорів, інактивність та константність сприйняття. Компенсація прогалів у чуттєвому досвіді можлива лише при активному включенні збережених органів відчуття. Таким чином, базовим етапом у формуванні в дітей предметно-практичної діяльності для найкращої адаптації у соціум необхідно вважати накопичення дитиною вмій та навичок з перцептивної діяльності. Отже, чим раніше дитина почне навчатись, тим кращих результатів вона досягне через відображення предметів або явищ, які безпосередньо діють на органи відчуття, внаслідок чого в свідомості виникає цілісний образ об'єкту.